

Boganmeldelse af *Veje til verdensborgerskab. Global dannelse i gymnasiet*

Redigeret af Steen Beck, Anders Schulz og Mads Blom. 2019. København: U Press. 300 sider.

Denne bog handler om Rysensteen Gymnasiums arbejde med global dannelse og specifikt dets Global Citizenship Programme (GCP), som har været under udvikling siden 2012. Bogen, der er på 300 sider, omfatter tre dele: Del I gør rede for programmets sigte og for dets organisation og evalueringsramme, Del II beskriver, hvordan programmet har været ført ud i livet i en række forskellige fag, og Del III handler om kulturdimensionen i programmet.

Bogen indledes af en prolog skrevet af Michael Byram, som er internationalt kendt for sit arbejde med interkulturelt medborgerskab. Han er fra University of Durham, UK, og deltog bl.a. i programmets internationale konference i april 2018. I forordet reflekterer Byram over begreberne 'nationalt' og 'globalt medborgerskab'. Begge kan betragtes ud fra to perspektiver: identifikation og kompetencer. Mht. identifikation kan man sige, at når der er tale om det nationale medborgerskab, stiles der i det nationale skolesystem mod en national identifikation med det land, man bor i. Men hvad er det for en identifikation, man forestiller sig, når det drejer sig om det globale medborgerskab (verdensborgerskabet)? Her mener Byram, at det er vanskeligt at identificere sig med hele menneskeheden på én gang,

KAREN RISAGER
Professor emerita, dr.phil.
Roskilde Universitet
risager@ruc.dk

men at man kan opnå en global identifikation i mødet med mennesker – i ens eget land, i den virkelige eller den virtuelle verden – der kommer mange forskellige steder fra. Mht. kompetencerne (færdigheder, holdninger og viden), så mener Byram, at disse er mere eller mindre de samme, hvad enten man tænker på national eller global identifikation. Men derudover er der værdierne, som Byram ser som en fjerde type af kompetence, og han rejser spørgsmålet om, hvilke værdier man skal bygge på i den globale dannelse? Når undervisningen finder sted i Danmark, foreslår han, at det kan være værdier som fx formuleret af Europarådet i 2018: *human rights, democracy, and the rule of law* (Reference Framework of Competences for Democratic Culture).

I Del I gør Anders Schultz (Rysensteen Gymnasium, formand for GCP's styregruppe) og Mads Blom (Rysensteen Gymnasium) rede for de organisatoriske aspekter af GCP. Der er tale om et helskoleprojekt med mange forskellige aktiviteter på flere niveauer. Efter nogle afsnit om vision og historik er der et afsnit om verdensborgerskabet som dannelsesideal (med reference til Kemp og Klafki), hvori det fremhæves, at sigtet med GCP både er altruisme (at bidrage til at løse verdens problemer) og ambition (at klare sig i den globale konkurrence om uddannelses- og karrieremuligheder). Programets handleperspektiv sættes i forbindelse med FN's verdensmål for bæredygtig udvikling, og der er flere aktiviteter, der relaterer sig til disse, fx et besøg i FN-byen og afholdelse af en todages fællesaktivitet om skolens egen version af et FN-simulationsspil. Forfatterne gør rede for de faglige studieplaner og for progressionsplanen, der omfatter ca. 10 tværfaglige forløb, fx om FN, om FN's verdensmål og om kulturforståelse. Der er desuden en oversigt over programmets 13 partnerskoler, hvortil der er studieture og *homestays*, og hvorfra der også er genbesøg. Partnerskolerne ligger spredt i 12 lande over næsten hele verden.

Derefter er der en artikel af Louise Tranekjær (Roskilde Universitet, tilknyttet forsker med særlig henblik på evalueringsrammen), der beskriver sit arbejde med at udvikle egnede evalueringsredskaber for programmets forskellige dele. Hun pointerer bl.a., at man må skelne mellem tre aspekter af vidensdimensionen: faktisk viden (bl.a. formaliseret faglig viden), epistemologi (livs- og verdensanskuelser) og common sense (den naturliggjorte, hverdagslige viden). Tranekjær gør rede for de evalueringsredskaber, der blev udviklet, herunder en portfolio, nogle evalueringskriterier i forhold til skolens eksamen i kulturforståelse og en survey til at monitorere gymnasieelevernes senere karrierevalg.

Til sidst i Del I er der en artikel af Steen Beck (Syddansk Universitet, tilknyttet forsker), der præsenterer en kvalitativ undersøgelse af, hvordan lærere, ledere og elever forholder sig til GCP. Undersøgelsen er baseret på individuelle interviews og fokusgruppelinterviews og kommer rundt om en række emner og problemstillinger som fx det politiske i verdensborgerdannelsen, formålet med studierejserne og – som det formuleres – interkulturel kompetence på en monokulturel skole (idet Rysensteen Gymnasium er en overvejende 'hvid' skole). Man er også inde på de forskellige fags identitet i forhold til det interkulturelle og globale og på nogle vanskeligheder ved brugen af GCP-portfolioen.

Del II omfatter en række artikler om bestemte fag og deres arbejde med GCP. Det drejer sig om ni fag: dansk, fysik (og naturvidenskabeligt grundforløb), samfundsfag, historie, matematik, kinesisk, naturgeografi, religion og idræt. For hvert fag (undtagen idræt) er der to artikler: én skrevet af læreren og én skrevet af Steen Beck på basis af observationer af undervisningen.

Kinesisk repræsenterer sprogfagene, idet det siges, at det beskrevne forløb kan bruges i forhold til alle sprogfag. Fokus i forløbet er på kinesisk identitet og reflektivt på dansk identitet. Gennem projektarbejde og forskellige øvelser forberedes eleverne til en rejse til partnerskolen i Hangzhou syd for Shanghai. Her skal de bl.a. interviewe kinesiske elever om filosofi og religion, unges identitetsdannelse, storbyens mange ansigter, medier og censur samt køn og ligestilling.

Som sagt er dansk (som modersmål) også repræsenteret, og her er der beskrevet et forløb om nationale identiteter med udgangspunkt i analyser af – og 'sokratiske samtaler' om – henholdsvis den danske nationalsang og den canadiske nationalsang (i sin engelske version). Den canadiske er valgt, fordi klassen skal besøge en partnerskole i Toronto.

Del III handler om kulturelle dimensioner af GCP. Den indledes med en artikel af Nana Dalby Mikkelsen og Mads Blom (Rysensteen Gymnasium), som præsenterer kurset i kulturforståelse. Dette kursus, som tidligere var placeret i 3.g, er siden 2017 blevet udvidet og består nu af fire moduler på hvert af klassetrinnene 1.g, 2.g og 3.g. I 1.g er der fokus på forskelle mellem et beskrivende og et komplekst kulturbegreb og på spørgsmål om etnocentrisme og etnorelativisme. I 2.g står religionsfaget for undervisningen, og der er vægt på etiske aspekter af orientalisme og forestillinger om 'den anden'. I 3.g er der fokus på konkrete værktøjer i forhold til studierejserne, bl.a. analyse i forhold til Hofstedes kulturbarometer, og praksisanalyse.

Dernæst er der en artikel skrevet af Louise Tranekjær, som be-

skæftiger sig med arbejdet med at udvikle evalueringsrammen for programmet med fokus på kulturforståelseskurset og de *homestays*, hvor eleverne bliver udfordret af det kulturelle møde med 'den anden'. Der argumenteres bl.a. for, at det er vigtigt, at nuancere kulturmødebegrebet, således at man skelner mellem forskellige grader af formalitet, som giver forskellige muligheder og begrænsninger i forhold til kulturforståelse. Eksempler kunne være (i forbindelse med en studietur til Sydkorea): det formelt organiserede kulturmøde i tesalonen, det delvist organiserede og semiuformelle møde på det lokale marked og det uorganiserede, uformelle møde ved elevernes hostel.

Til sidst i Del III er der to små artikler, der er skrevet af repræsentanter for partnerskoler og en artikel af Steen Beck, hvor han reflekterer over globalisering og medborgerskab og præsenterer resultaterne af nogle interviews, som han har gennemført med elever i 1.-3.g om deres tanker om kultur, globalisering, værdier og handlemuligheder.

Som afslutning af bogen er der en epilog, som består i en udskrift af en rundbordsamtale, hvori rektor og nogle af udviklerne af programmet deltager.

Veje til verdensborgerskab er en virkelig god præsentation af et vigtigt og spændende uddannelsesprojekt. Den kommer rundt om mange forskellige aspekter af GCP på en både informerende og diskuterende måde. Den udgør uden tvivl et inspirerende afsæt for andre skoler, der ønsker at udvikle noget lignende – eller noget, der er anderledes. Den er velstruktureret og let at læse. I forhold til *Sprogforums* læsere kan man sige, at bogen beskriver en konkret eksisterende tværfaglig ramme for udviklingen af interkulturel dannelse, en dannelse, som alle fag potentielt bidrager til, herunder i høj grad sprogfagene. I denne bogs udvalg af sprogfag er der vægt på kinesisk, et fag, der er helt oplagt i forhold til bl.a. partnerskolen i Kina, og det understreges samtidig, at andre sprogfag kunne have været nævnt. Man kan sige, at det er rigtigt, at sprogfagene har meget til fælles, men de er også forskellige, og derfor ville det også have været interessant at få beskrevet et eksempelforløb fra engelsk og måske et andet sprog.

Jeg vil tilføje, at projektet er karakteristisk ved sin meget store udadvendthed mod udlandet. Der er partnerskoler på alle kontinenter (måske kunne der også være en i Afrika syd for Sahara), og de destinationslande, som klasserne rejser til, danner tematisk ramme for undervisningsforløb i flere fag. Interessen for FN's verdensmål sætter også en global ramme for forståelsen af kulturel mangfoldighed

og verdensborgerens rolle. Denne udadvendthed hilser jeg bestemt velkommen. Men det ser ud til, at der samtidig er en underbetoning af mangfoldighed og kulturmøder i Danmark og i Rigsfællesskabet. Hvis dette er rigtigt, hænger det måske sammen med den ovenfor citerede bemærkning om, at Rysensteen er en overvejende 'hvid' skole, der især rekrutterer fra 'den kreative klasse', som det også siges. Bogen kommer således også til at rejse interessante spørgsmål om, hvorvidt global dannelse tager sig forskellig ud, afhængigt af hvilken global og social kontekst den formes i – i hvilket land, i hvilken region, i hvilket boligområde osv.